

Ynglefuglerapport, Margrethe Kog 2020

*Resultater af overvågningen foretaget for
Naturstyrelsen.*

Indledning

Naturstyrelsen indgik i foråret 2020 en aftale med Avifauna Consult v. Henrik Haaning Nielsen om at foretage ynglefugleoptællinger i Margrethe Kog syd, et ca. 470 hektar stort engområde. Først og fremmest skulle fokus være på klækningssucces hos arterne Klyde, Stor Kobbersneppe, Brushane og Fjordterne. Imidlertid blev klækningssucces hos Vibe samt bestandstørrelser og klækningssucces hos arterne Strandskade, Rødben, Hvidbrystet Præstekrave, Stor Præstekrave og Lille Præstekrave også inkluderet. Bestandene af svømmeandearterne Knarand, Atlingand, Spidsand og Skeand blev også vurderet ud fra kortlægninger af par og ventehanner.

Denne rapport præsenterer resultaterne af overvågningen.

Rapporten indeholder beskrivelser og billeder af naturforholdene i området. Jeg har beskrevet forslag til driftsforhold, baseret på de erfaringer jeg gjorde i forbindelse med denne ynglesæson.

Alle tre enggennemgange blev gennemført i udmærket optællingsvejr med svage eller jævne vindforhold, varme temperaturer og uden nedbør. Dog måtte jeg afbryde optællingen den 11. juni i fem timer på grund af vedvarende regn.

En varm og generelt meget tør periode fra anden halvdel i maj og det meste af juni havde stor indflydelse på engenes tilstand. Udtørringen var således meget markant gennem perioden, og engene skiftede generelt karakter fra at have vand i samtlige pander og grøblerender i de lavtliggende områder i maj til en væsentlig udtørring i juni, hvor kun områderne, der var mest våde i maj, indeholdt vand endnu.

Antallet af ungevarslede vadefugle var ret højt, baseret på mine optællinger og kortlægninger. Stor Kobbersneppe og Vibe fjernkortlægges af DCE, Aarhus Universitet, men disse tal kendes ikke, hvorfor det er umuligt at vurdere en klækningssucces for disse arter. Op til 103 ungevarslede Viber og 11 Store Kobbersnepper blev kortlagt på mine enggennemgange. Imidlertid registrerede jeg en klækningssucces på 93% hos Klyde, 41% hos Rødben og 58% hos Strandskade. At blot 41% af Rødbenene havde klækningssucces kan skyldes et vist prædationstryk, men det hænger måske snarere sammen med, at en del af ynglefuglene havde opgivet på grund af udtørring af engene. Antallet af ungevarslede Viber faldt nemlig kun meget lidt (fra 103 til 90) mellem tællingerne den 21. maj og 11-12. juni, og påviste dermed, at prædationstrykket i den periode ikke kan have været meget højt. Det samme gjaldt for antallet af ungevarslede Store Kobbersnepper, hvor tallene kun varierede en smule mellem de tre enggennemgange, således henholdsvis 10, 11 og 8 eks.

Op til 61 ungevarslede Gule Vipstjerter er et bemærkelsesværdigt resultat. Det samme gælder 18 par Atlingænder og 3 par Spidsænder.

Metode

Samtlige engparceller blev gennemgået grundigt tre gange, henholdsvis den 21. maj, 11-12. juni samt den 25. juni. Gennemgangene blev gennemført således, at samtlige græsningsfener blev gennemgået, og samtlige fugle med yngleadfærd blev noteret og kortlagt. Alle enggennemgange forløb problemfrit, dog måtte optællingen den 11. juni afbrydes på grund af vedvarende regn. Tællingen blev genoptaget senere på dagen og færdiggjort dagen efter.

Der blev ved alle tre gennemgange noteret al yngleadfærd, typisk hvor vidt der var tale om territoriehævdende, spillende (syngende) eller ungevarslende fugle. Alle par og ventehanner af svømmeænder blev kortlagt den 21. maj. For Atlingand blev par og ventehanner den 11-12. juni også kortlagt.

Beskrivelse af området

Engområderne i Margrethe Kog Syd omfatter ca. 470 hektar. Området er karakteriseret ved at bestå af talrige parceller med vandfyldte kanaler på alle sider samt mange grøblerender i hver enkelt parcel. Området fremstår ret forskelligt henholdsvis øst og vest for den nord-syd gående vej, der skærer sig gennem området.

Herefter beskrives området som henholdsvis den østlige del og den vestlige del.

Centralt i den østlige del ligger en 14 hektar stor klæggrav. Klæggraven husede en stor klydekoloni og flere fjordtænder, dog etablerede blot et par sig. Den 21. maj fouragerede to sorttænder her. Parcellerne syd for, helt ned til grænsevejen, er karakteriseret ved at have lave græshøjder samt ved at have udmærkede vandregimer, særligt i de sydligste og østligste dele (se fig. 2, 4 og 5). Området indeholdt bl.a. de eneste tre brushøner i juni, de fleste flokke af rastende brushøns i maj, mange territorier af rødben, ungevarslende viber, spredte par af ynglende klyder, og spredte par af atlingand. Nord for Klæggraven er parcellerne kendetegnet ved at være udtørrede samt ved, særligt i juni, at have høj græshøjde. Særligt parcellerne omkring Klæggraven og syd for vil jeg kategorisere som af højeste vigtighed for en lang række af områdets ynglefugle. Disse parceller bør der arbejdes målrettet med ved at opretholde høj vandstand og sen udbinding af kreaturer (efter 1. juli) (Fig. 1.). Parcellerne nord for klæggraven er karakteriseret ved at være udpræget tørre og ved at have høj vegetationshøjde. Det synes oplagt at have tidligere udbinding af kreaturer her og lade dem græsse i dette område frem til 1. juli (Fig. 1).

Bortset fra de fem nordligste parceller er den vestlige del karakteriseret ved at veksle mellem tørt og vådt. Generelt er der vådest i parcellernes vestlige trediedel, der også i mange tilfælde er lavereliggende i forhold til de øvrige østlige 2/3 af de enkelte parceller. Nogle steder gennemskæres de østlige dele af parcellerne af hele eller halve kanaler, hvorved også nogle parceller har våde dele tæt op ad grusvejen. De højereliggende dele er ellers tørre og med enten høj græshøjde i juni eller med høj anden vegetation som tidsler og kørvel. De lave dele, har meget lav græshøjde. Det gælder også de tørre grøblerender på de tørre højereliggende dele (Fig. 3, 6, 7 og 8). Det sjette og syvende parcel fra nord er meget våde og huser bl.a. ynglende hvidbrystet præstekrave, flere par klyder, mange svømmeænder (bl.a. fåtallige arter som spidsand og

atlingand). De øvrige parceller mod syd huser mange ynglende atlingænder, flere ungevarslede store kobbersnepper, mange ungevarslede viber samt mange ynglende og ungevarslede rødben. Jeg vil kategorisere dette område som af største vigtighed for områdets ynglefugle og vil foreslå en sen udbinding (1. juli) af kreaturer i hele dette område. De nordligste fem parceller er karakteriseret ved at være tørre og ved at have relativ høj græshøjde. Det synes oplagt at lave tidlig udbinding af kreaturer i disse og inkludere dem i det foreslåede område, med tidlig udbinding øst for vejen (se Fig. 1).

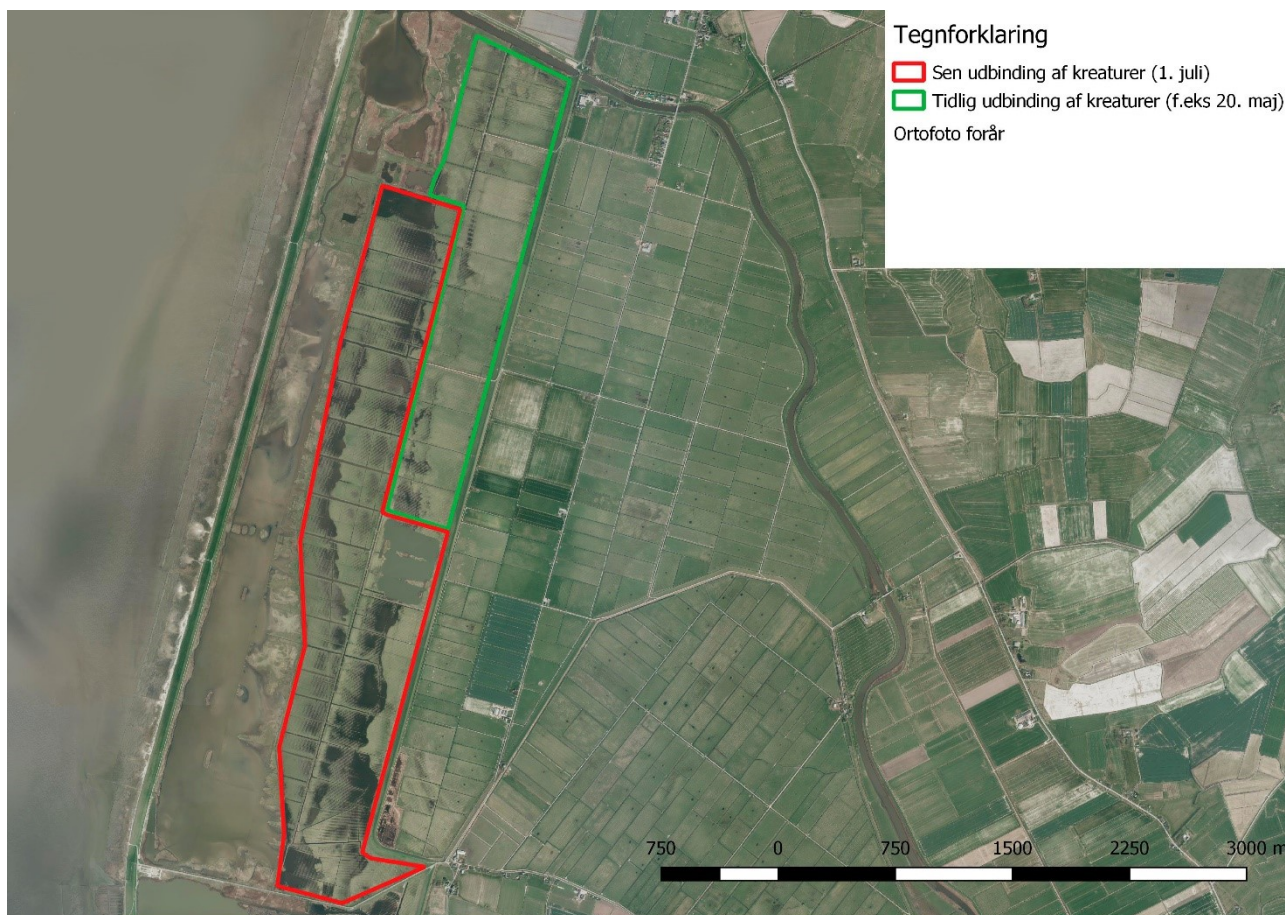

Fig. 1. Forslag til forskellige udbindingstidpunkter i Margrethe Kog syd. Det grønne område er ca. 160 hektar. Det røde er ca. 276 hektar (inklusive klæggraven på 14 hektar).

Fig. 2. Flere engparceller indeholdt udmærkede vandregimer, men græshøjden er flere steder blot få centimeter høj den 21. maj.

Fig. 3. En højere vandstand i de gennemgående kanaler vil også betyde opretholdelse af vand i grøblerender, den 21. maj 2020.

Fig. 4. Mange parceller bar tydeligt præg af intensiv afgræsning af bramgæs. Græshøjden var under fem centimeter høj 21. maj.

Fig. 5. I juni var græshøjden endnu lav på flere parceller. Bemærk vandet i grøblerenderne bagerst i billedet.

Fig. 6. I den vestlige del var det typisk at de højereliggende områder var tørre, med forholdsvis høj vegetation, bl.a. af tidsler og kørvel. I de tørre grøblerender var vegetationshøjden meget lav.

Fig. 7. De reder jeg fandt, var typisk i den moderat høje vegetation, øverst på grøblerendernes brinker. Bemærk vibereden.

Fig. 8. Enkelte parceller i områdets vestlige del havde meget høj (> 1 m) og tæt vegetation. Her blev der hverken fundet territoriehævdende eller ungevarslede fugle.

Prædation

Rørhøge og Hedehøge sås fouragere på engene i forbindelse med alle tre besøg. Op til fire forskellige rørhøge sås den 21. maj og op til fire Hedehøge sås den 11. juni.

Havørne sås tillige regelmæssigt på alle tre tællinger. Op til fire eksemplarer sås både den 11. juni og den 25. juni.

Der sås spredte forekomster af grå- og sortkrager og ravne og de forårsagede altid reaktioner og bortjagning fra engenes ynglefugle.

Ræv blev observeret den 10. og den 12. juni.

Fig 9. Hedehøg, adult han, Margrethe Kog den 12. juni 2020. Flere hedehøge sås på hver optælling afsøge engene for føde.

Fig 10. 2K Havørn, Margrethe Kog den 25. juni. På alle enggennemgange sås Havørne, bl.a. op til 4 den 11. og 25. juni.

Resultater

Artsgennemgang

Knarand *Anas strepera*

29-31 par (Fig. 11).

Hele maj måned er optimal i forhold til at kortlægge par og ventehanner, hvorfor optællingen den 21. maj må betegnes som værende god i forhold til at danne sig et billede af områdets ynglebestand. I alt 29 par blev kortlagt. Næsten alle lå parvis (27) og derudover to flokke bestående af hver to hanner og en hun (svarende til 2-4 par).

Spidsand *Anas acuta*

3 par (Fig 11).

Perioden 5. maj – 10. juni er den bedste tidsperiode at registrere ynglende spidsænder. Dermed lå besøget den 21. maj optimalt. Et par og to enlige ventehanner blev kortlagt

Skeand *Anas clypeata*

5 par (Fig. 11).

Generelt regnes perioden 1-20. maj for den bedste tid til at registrere par og ventehanner af skeand. Besøget den 21. maj var dermed lidt sent, men på tællingen sås ingen flokke, kun par (2) og ventehanner (3 enlige).

Atlingand *Anas querquedula*

18 par (Fig. 11).

Et par og seks ventehanner blev kortlagt den 21. maj. Fire par og 12 ventehanner blev kortlagt den 11-12. juni. Kortlægningerne på de to optællinger er blevet sammenholdt, og gengangere og oplagte sammenfald er frasorteret. Det synes oplagt, at der ankom yderligere atlingænder til området i forbindelse med det markante varmemestød gennem ultimo maj og juni.

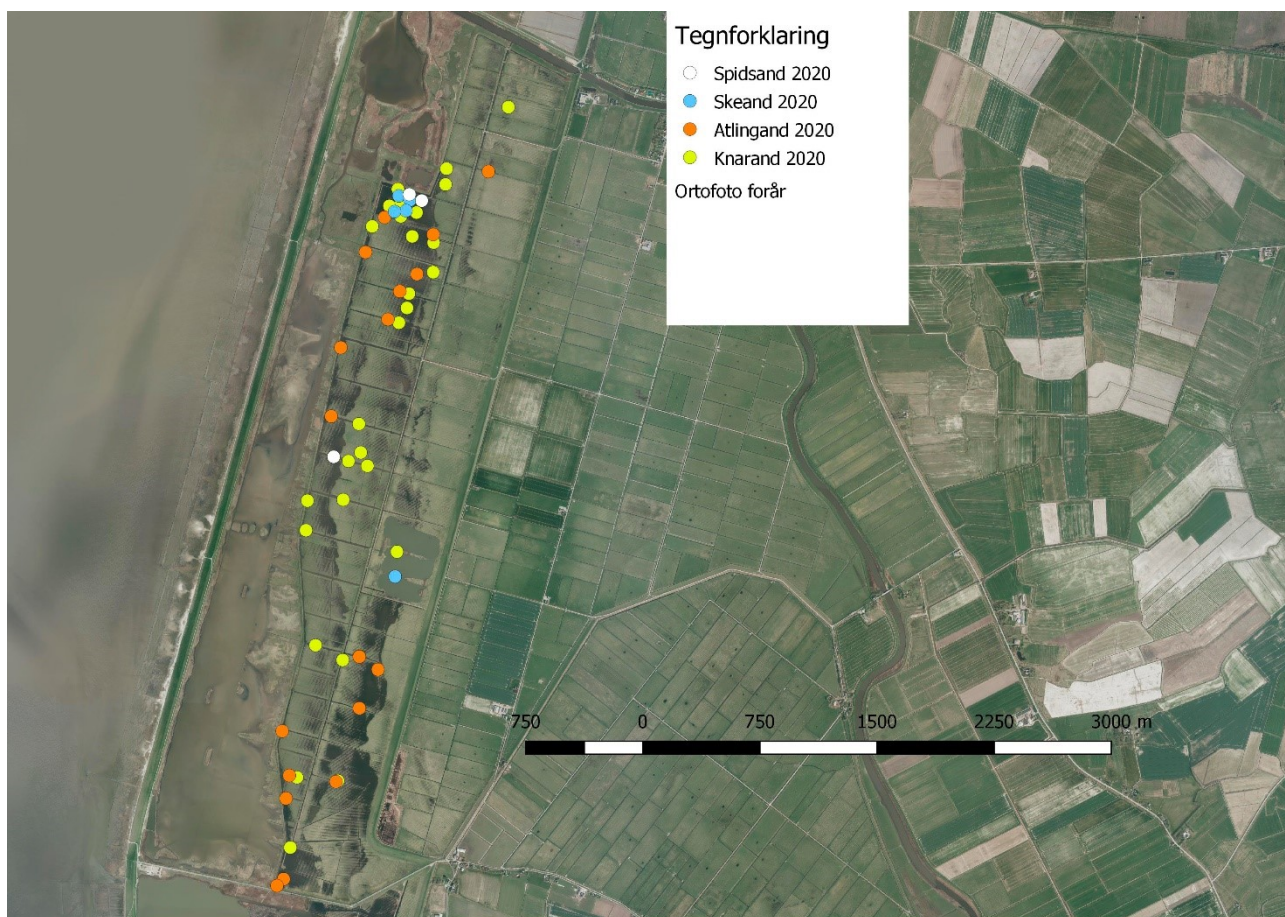

Fig. 11. Svømmeænder, par og ventehanner.

Strandskade *Haematopus ostralegus*

12 par (Fig. 12).

Hele maj måned er det bedste tidspunkt at registrere ynglende strandskader, hvorfor besøget den 21. maj må betegnes som optimalt til at registrere territorier.

På tællingen den 11-12. juni var 7 af parrene ungevarslende, mens blot tre par var ungevarslende den 25. juni. Antallet behøver ikke at være et direkte udtryk for prædation. Det kan i stedet være udtryk for at mange af parrene er vandret væk med deres unger, f.eks. ud i Saltvandssøen.

Dermed lå klækningssuccessen på 58%.

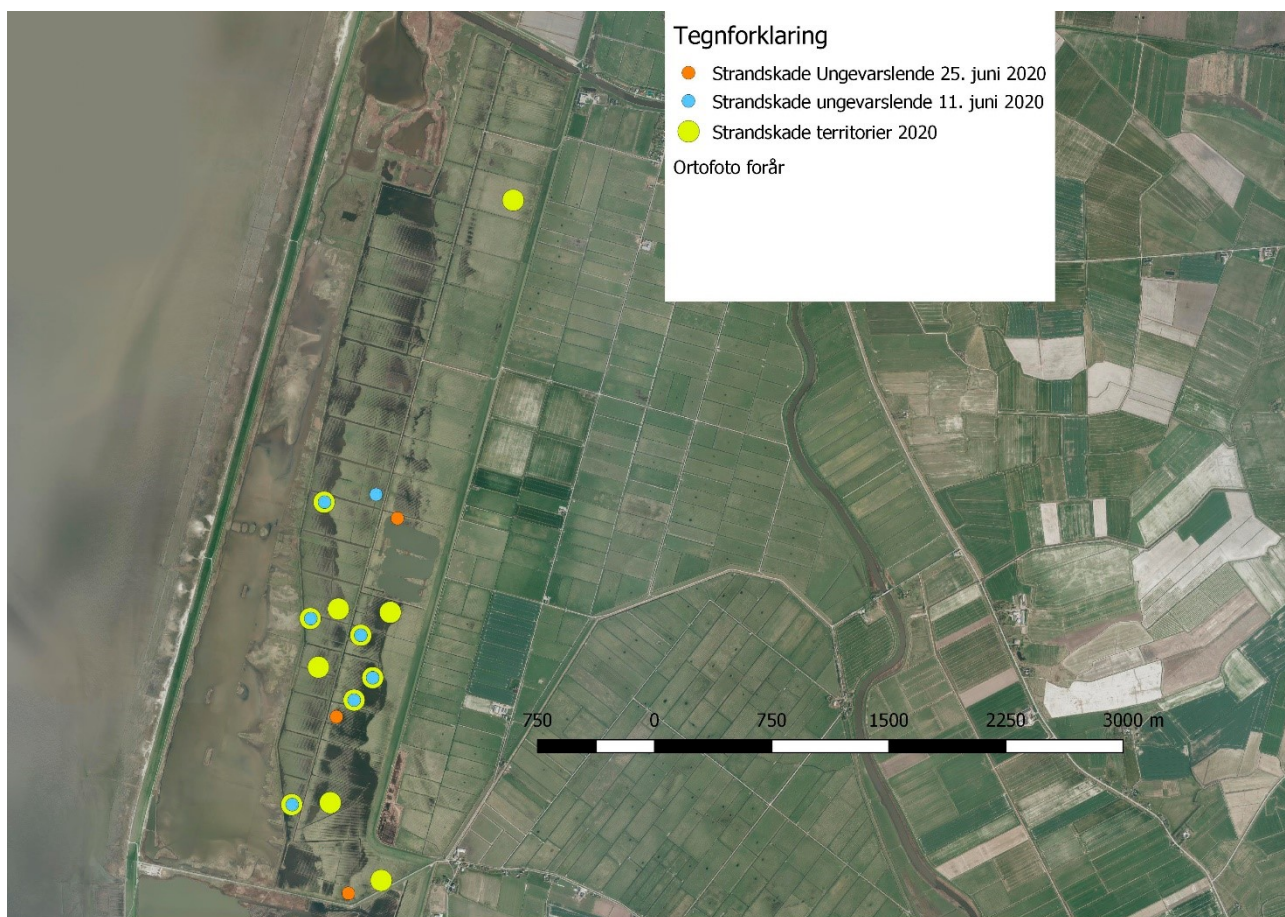

Fig. 12. Strandskade, territorier og ungevarslende fugle 2020.

Klyde *Recurvirostra avosetta*

80 rugende (Fig. 13).

55 var ungevarslende den 11-12. juni, hvor der endnu var 21 rugende fugle. God klækningssucces.

Generelt er en tidlig kortlægning, omkring 10. maj, det mest optimale i forhold til at vurdere en given ynglebestand. Klyderne er kendt for i løbet af yngletiden at flytte meget rundt, formentlig især som reaktion på prædation samt faldende vandstand.

Alligevel vurderer jeg, at bestandstallet viser et udmærket billede af årets yngleforekomst.

Det skyldes, at der ikke var ungeførende fugle og at alle var rugende den 21. maj. Enkelte nye rugende fugle i den nordligste del af det vestlige område blev registreret den 11-12. juni.

I alt fandtes der ynglende klyder fire forskellige steder i området (Fig. 13).

På anden enggennemgang den 11-12. juni fandtes 55 ungevarslende, hvoraf mange lettede og varslede fra områder akkurat ude i Saltvandssøen. Mange af Margrethe Kog Syds ynglefugle vandrer altså derud med deres unger.

Baseres klækningssuccesen på antallet af ungevarslende fugle (55) i forhold til at der på det tidspunkt var 59 par der var færdige med rugetiden, lyder den på 93%.

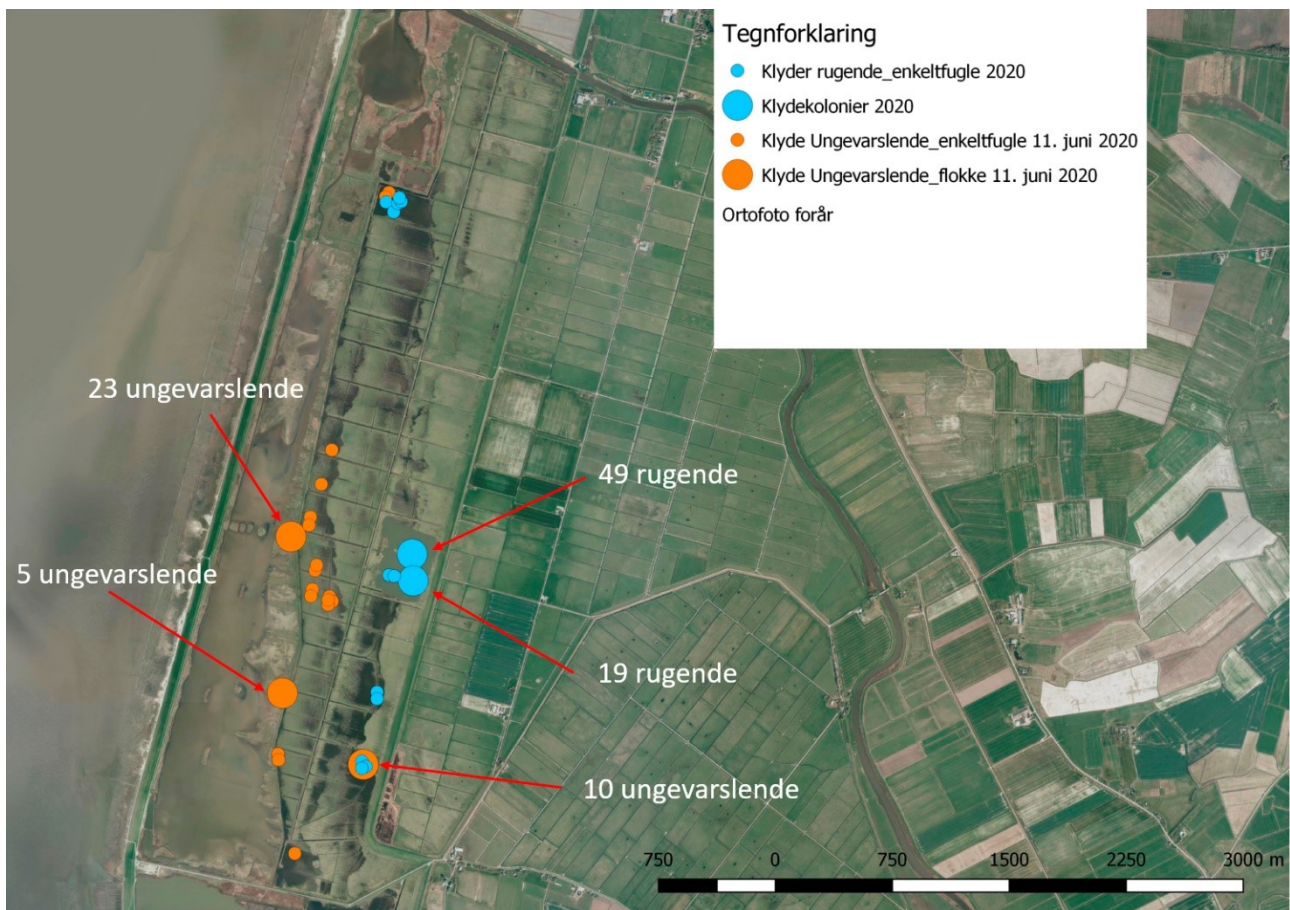

Fig. 13. Ynglende og ungevarslende Klyder, Margrethe Kog syd, 2020.

Stor Præstekrave *Charadrius hiaticula*

4 par (Fig. 15).

På enggennemgangen den 11-12. juni blev to ungevarslende par kortlagt. Den 25. juni blev tre ungevarslende par kortlagt. Imidlertid var det ene par overlappede med et af parrene fra den 11-12. juni.

Lille Præstekrave *Charadrius dubius*

1 par (Fig. 15).

Et ungevarslende par blev kortlagt den 12. juni.

Hvidbrystet Præstekrave *Charadrius alexandrinus*

1 par (Fig. 15).

Et ungevarslende par blev kortlagt den 12. juni. Den ungevarslende han blev bl.a. dokumenteret på videooptagelser.

Fig. 14. Hvidbrystet præstekrave, hannen fra yngleparret, den 12. juni 2020.

Fig. 15. Yngleforekomster af stor -, lille – og hvidbrystet præstekrave 2020.

Vibe *Vanellus vanellus*

Op til 103 ungevarslende (Fig. 16).

Vibe yngler tidligt, så en kortlægning af ynglepar bør ligge i perioden 25. april – 15. maj. Derfor er tidspunkterne for enggennemgangene i forbindelse med denne opgave for sene til at foretage en optælling af områdets ynglepar.

103 ungevarslende blev registreret den 21. maj, mens der den 11-12 juni blev optalt 90 ungevarslende og 48 den 25. juni.

En viberede med fire æg blev fundet den 11. juni.

Den lille forskel mellem tallene den 21. maj og 11-12. juni vidner om, at viberne ikke har oplevet et meget stort prædationstryk i den periode. At der den 25. juni blot er 48 ungevarslende, er ikke nødvendigvis på grund af prædation, men det skyldes også, at mange unger er blevet flyvefærdige, og at mange har forladt ynglepladserne.

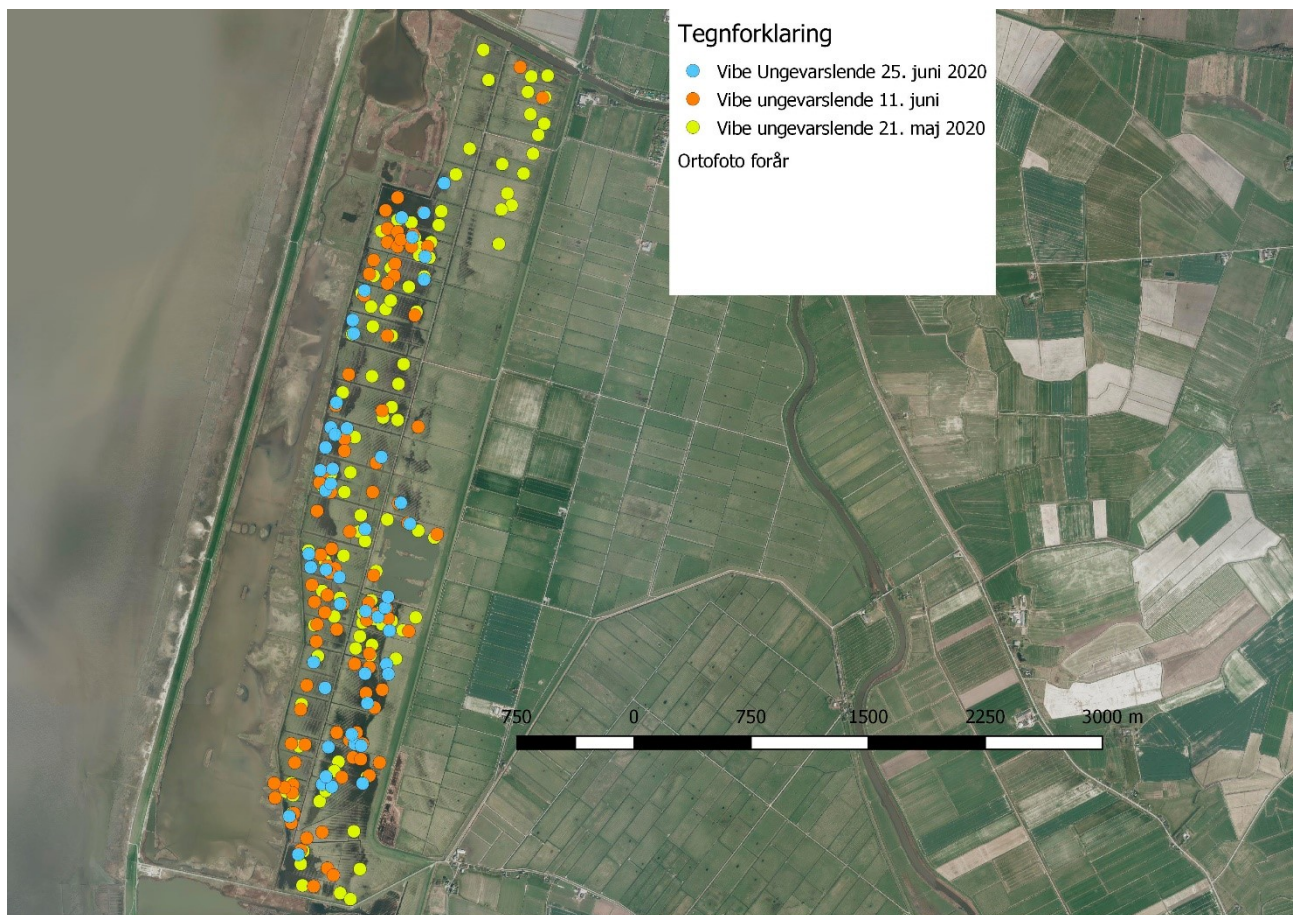

Fig. 16. Alle kortlægninger af ungevarslede viber, 2020.

Fig. 17. Ungevarslede vibe den 12. juni.

Brushane *Philomachus pugnax*

4 hunner uden sikker yngleadfærd.

Brushane yngler sent, og registreringen af ynglefugle bør ske ultimo maj – ca. 20. juni. Imidlertid vil der nogle år være tale om meget sent ynglende fugle (med klækning efter 20. juni).

Dermed lå alle årets enggennemgange optimalt, fænologisk set, i forhold til at registrere områdets ynglebestand.

Den 21. maj blev der set en enlig hun (Fig. 18). Fuglen opholdt sig i en parcel i områdets nordøstlige del, hvor der er tørre forhold, men hvor græshøjden, på det tidspunkt, var 30-40 centimeter. Fuglen udviste imidlertid ingen tydelig yngleadfærd, og fløj væk, da jeg nærmede mig. Udover denne fugl registrerede jeg 41 hunner i området denne dag. Alle sammen i flokke med forskellige antal hanner (Fig. 18).

På enggennemgangene den 11-12. juni, blev der kun fundet en hun. Den opholdt sig i det sydligste parcel helt op ad den tyske grænse. Fuglen lettede og fløj til Tyskland sammen med 6 Rødben, og udviste således ikke yngleadfærd.

Den 25. juni registrerede jeg to forskellige hunner. Den ene fouragerede på en parcel med ret lavt græs og med vandfyldte grøblerender. Den lettede og slog sig sammen med to hanner, hvorefter de fløj meget langt mod syd (mere end 1500 meter), og krydsede den tyske grænse. Den anden hun fouragerede ligeledes i en parcel med forholdsvis lav græshøjde og fugtige grøblerender. Den lettede imidlertid også og fløj rundt i lang tid over et stort område. Den landede efter et stykke tid i en parcel vest for vejen. Den blev eftersøgt, men ikke genfundet.

Ingen af fuglene udviste tydelig yngleadfærd, i form af at være urolige eller at flyve rundt og ungevarsle. Observationerne af de to fugle den 25. juni faldt sammen med, at der var ankommet en mængde trækfugle. Således sås denne dag 62 hanner i området. Til sammenligning sås blot tre hanner den 11-12. juni.

På baggrund af at der ikke var gentagne observationer af nogle af de fire hunner på nogle af tællingerne, at de ikke udviste tydelig yngleadfærd, samt at flere af observationerne faldt sammen med ankomst af adskillige flokke af Brushaner, gør, at jeg vurderer, at Brushane ikke yngleder med sikkerhed i Margrethe Kog syd i år. Vurderingen følger retningslinjerne i Teknisk Anvisning for overvågning af ynglende Brushane, udarbejdet af Institut for Bioscience, Aarhus Universitet.

https://bios.au.dk/fileadmin/bioscience/Fagdatacentre/Biodiversitet/TAA135_brushane_v2.pdf

Flere af områdets engstykker anser jeg for velegnede til ynglende Brushane, idet nogle indeholder såvel forholdsvis høj vegetation og fugtige forhold. Årets kortlægninger (Fig. 18) kan give et fingerpeg om områder, der kan målrettes brushanevenlig pleje, hvor sen udbinding og opretholdelse af våde forhold kan overvejes, eller arbejdes ind i driftsplanen.

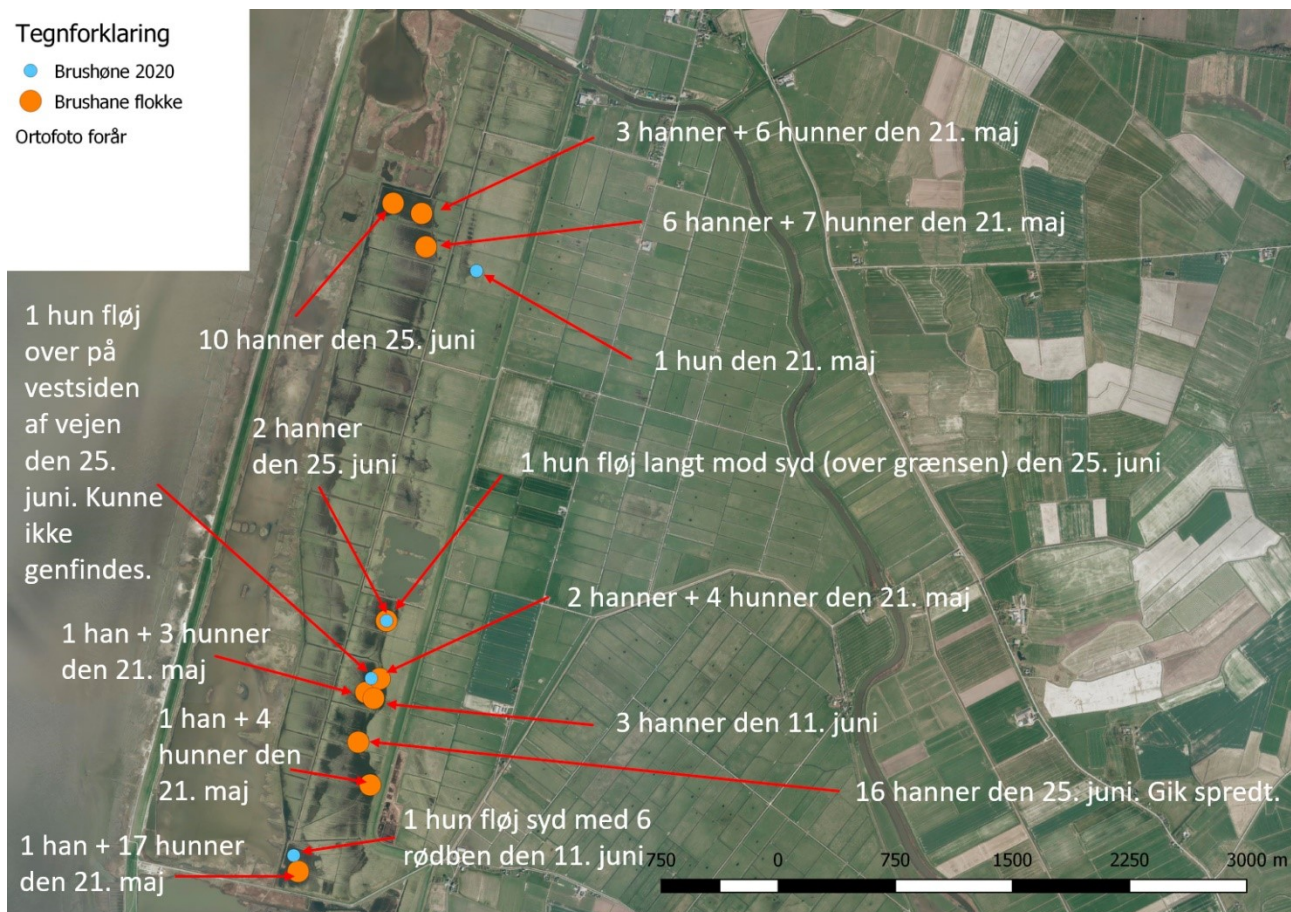

Fig. 18. Brushhøne, samtlige kortlægninger 2020.

Stor Kobbersnepe *Limosa limosa*

Op til 11 ungevarslende (Fig. 19).

Arten yngler tidligt, og kortlægges i reglen i forbindelse med optælling af ynglende viber, typisk i perioden 25. april – 15. maj.

Derfor ligger mine besøg lidt for sent til at vurdere områdets ynglebestand, men til gengæld optimalt til at optælle ungevarslende fugle.

I forbindelse med første enggennemgang den 21. maj blev der registreret 10 tydeligt ungevarslende fugle. Derudover også tre kun let varslende fugle samt 20 andre (uden tydelig yngleadfærd) jeg ikke har medregnet. Altså i alt 33 fugle denne dag.

Den 11-12. juni sås det maksimale antal ungevarslende fugle (11) og derudover fem fugle, der ikke er medregnet.

Den 25. juni var der endnu otte ungevarslede og ingen fugle derudover inde i selve engområdet. I Saltvandssøen derimod rastede i alt 115 fugle, hvilket vidner om ankomst af mange trækfugle.

De tre optællinger af vidner om, at der ikke har været et markant og påfaldende prædationstryk baseret på disse tal. Imidlertid kendes ikke tal fra fjernkortlægningerne tidligere på sæsonen, foretaget af DCE, Aarhus Universitet. Det er derfor ikke muligt at beregne en egentlig ynglesucces/klækningssucces.

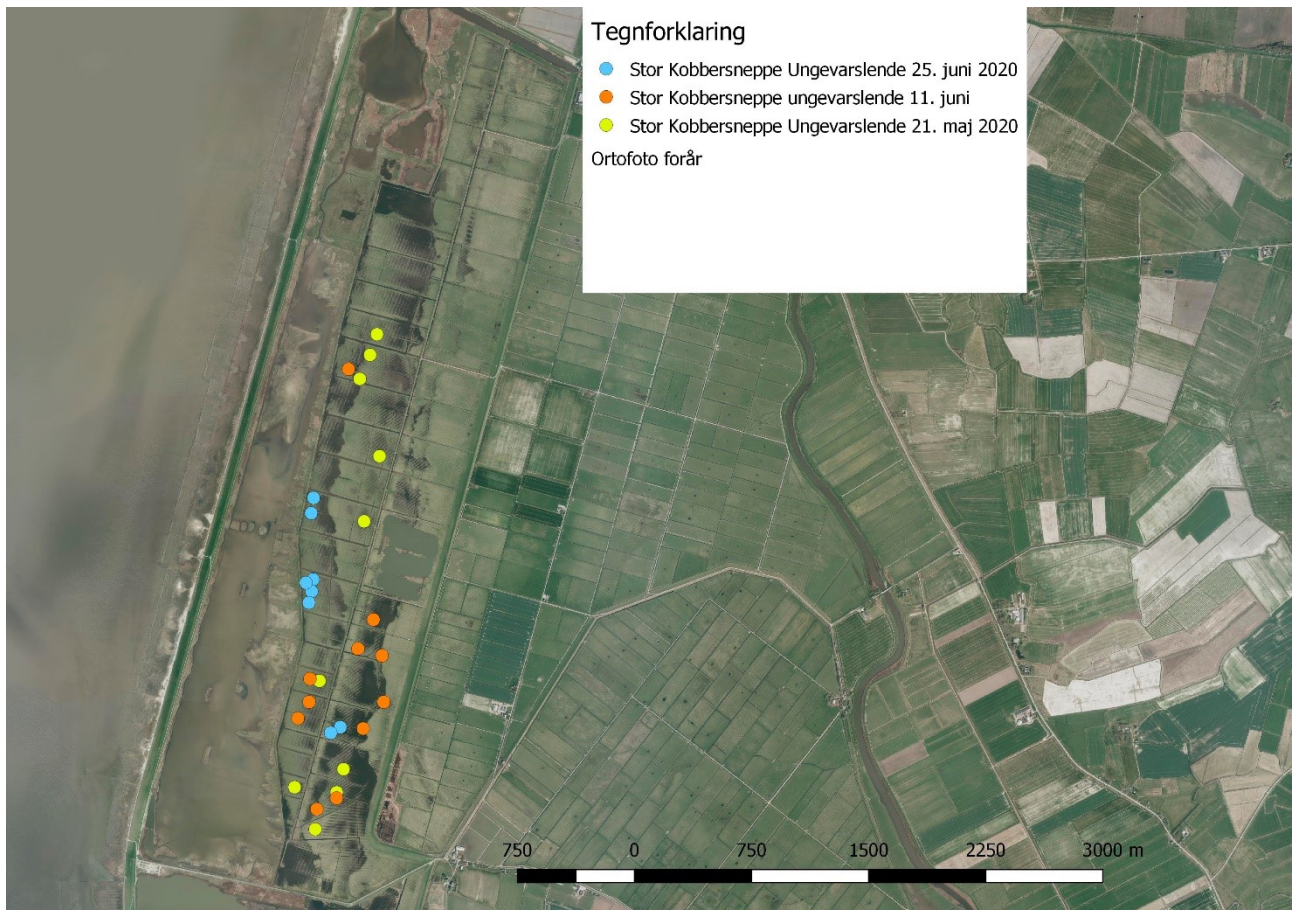

Fig. 19. Alle kortlægninger af ungevarslede store kobbersnepper 2020.

Fig. 20. Ungevarslende stor kobbersnepe den 12. juni.

Rødben *Tringa totanus*

92 par (Fig. 21-23).

Op til 38 ungevarslende par.

På første enggennemgang, den 21. maj, blev der registreret 92 par. Heraf var ingen ungevarslende.

På anden enggennemgang, den 11-12. juni, blev der i alt registreret 77 par, hvoraf 25 var ungevarslende.

På den tredje enggennemgang blev der udelukkende registreret ungevarslende par. I alt 38.

Baserer man en udregning på antallet af ynglepar og det højeste antal ungevarslende fugle, bliver klækningssuccesen på ca. 41%. Antallet er ikke meget højt, hvilket kan antyde et ret højt prædationstryk, men det kan også hænge sammen med, at en del har opgivet at yngle pga. udtørring af engene. Det er nemlig interessant at se på fordelingen af de ungevarslende par den 25. juni (Fig. 23). Alle ungevarslende par var således fordelt på de tilbageblevne områder der indeholdt vanddække i grøblerender eller kanaler.

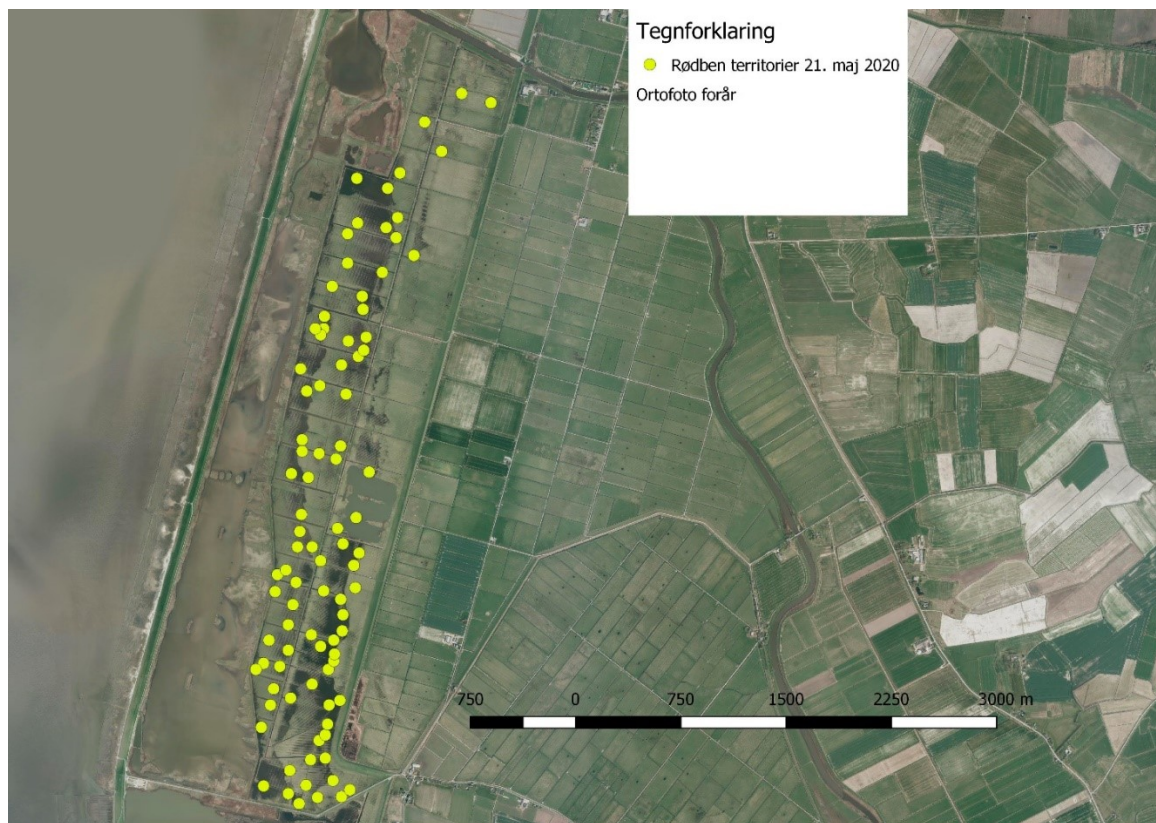

Fig. 21. Rødben. Territorier den 21. maj.

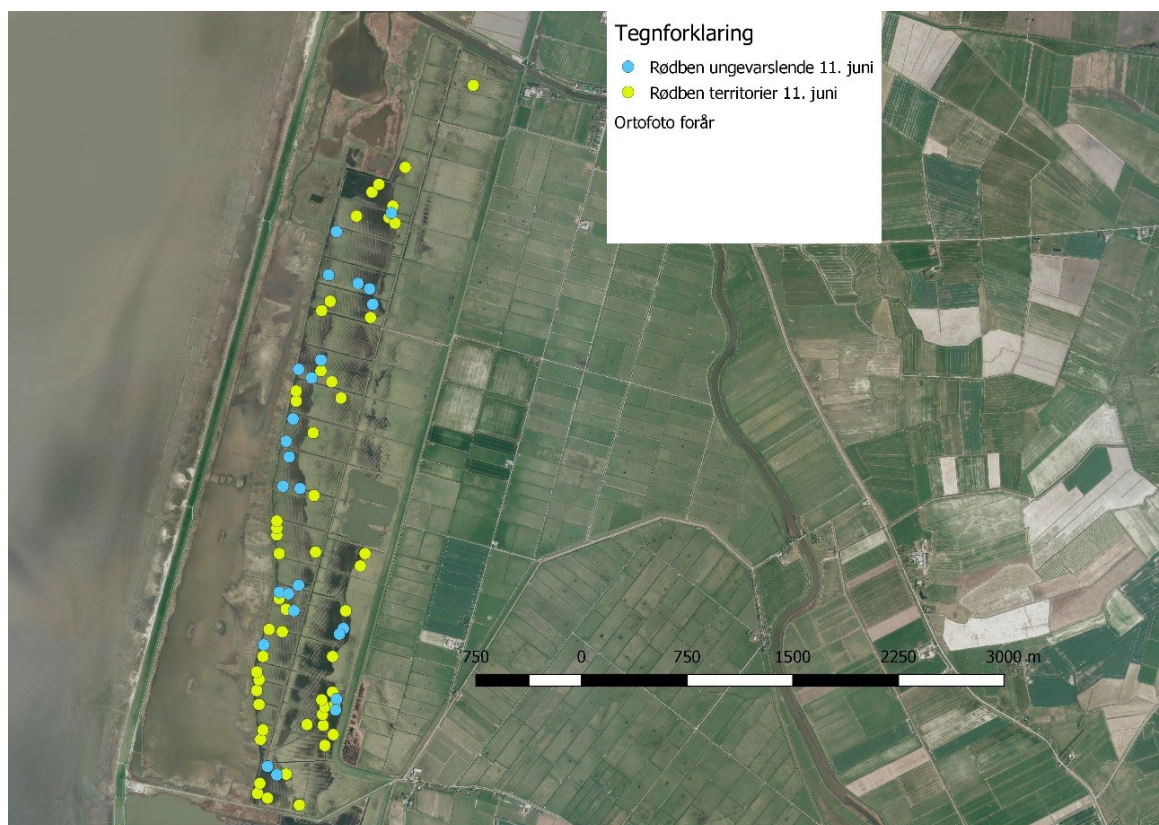

Fig. 22. Rødben, territorier og ungevarslende par den 11-12. juni.

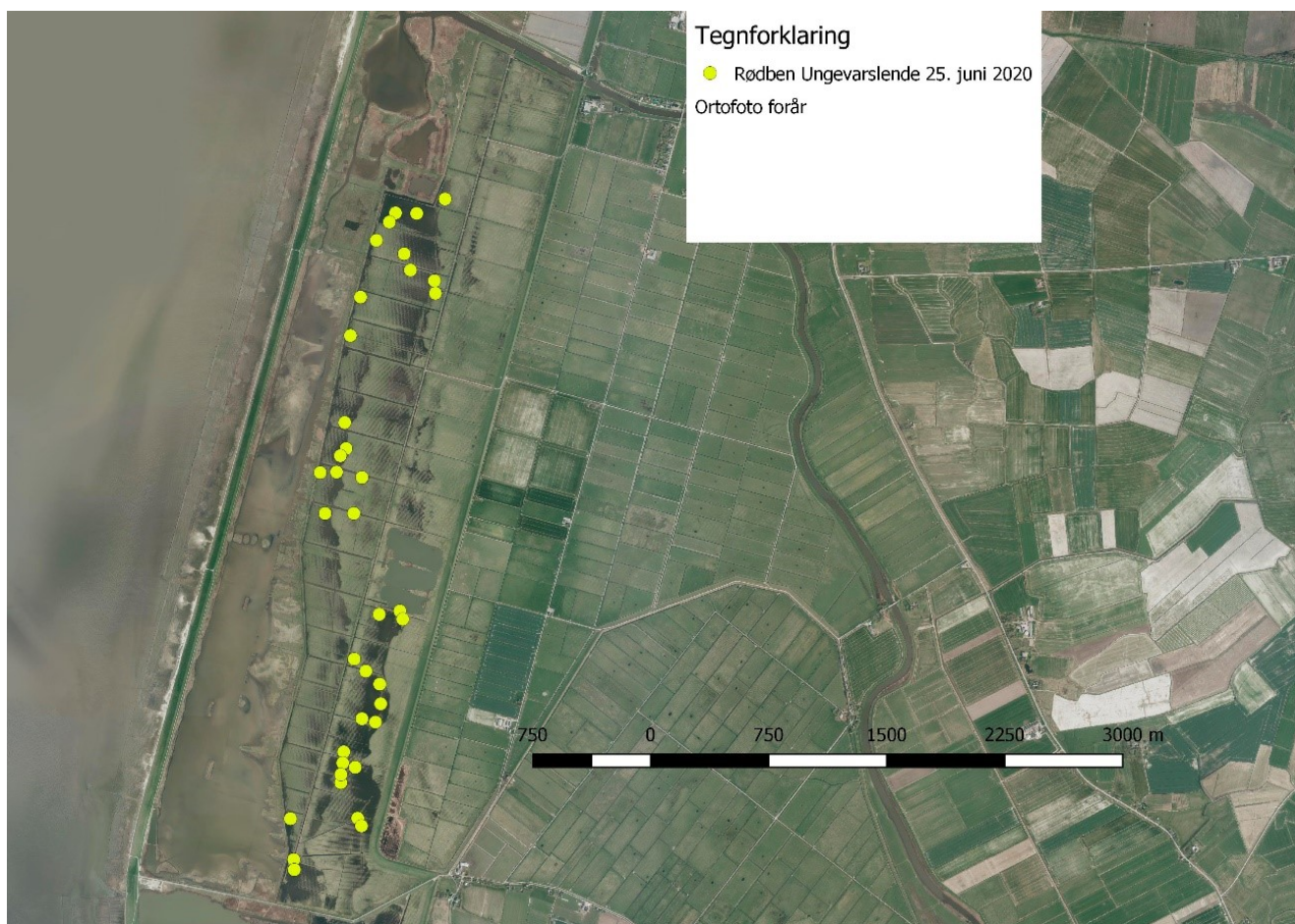

Fig. 23. Rødben ungevarslende par den 25. juni.

Fjordterne *Sterna hirundo*

1 ynglepar (Fig. 24).

Den 21. maj taltes op til fem Fjordterner i Klæggraven, men de virkede ikke etablerede som ynglefugle. Den 12. juni var der fire fugle samme sted, men de var endnu ikke etablerede. Dog sås tre af fuglene jage en Ravn væk, og en fugl sås med føde i næbbet. Den 25. juni var et par etableret. En af dem sås flyve op fra en af øerne og jage en Ravn væk. Magen sås komme tilflyvende fra nordvest med føde i næbbet.

Tegnforklaring

● Fjordterne 2020

Ortofoto forår

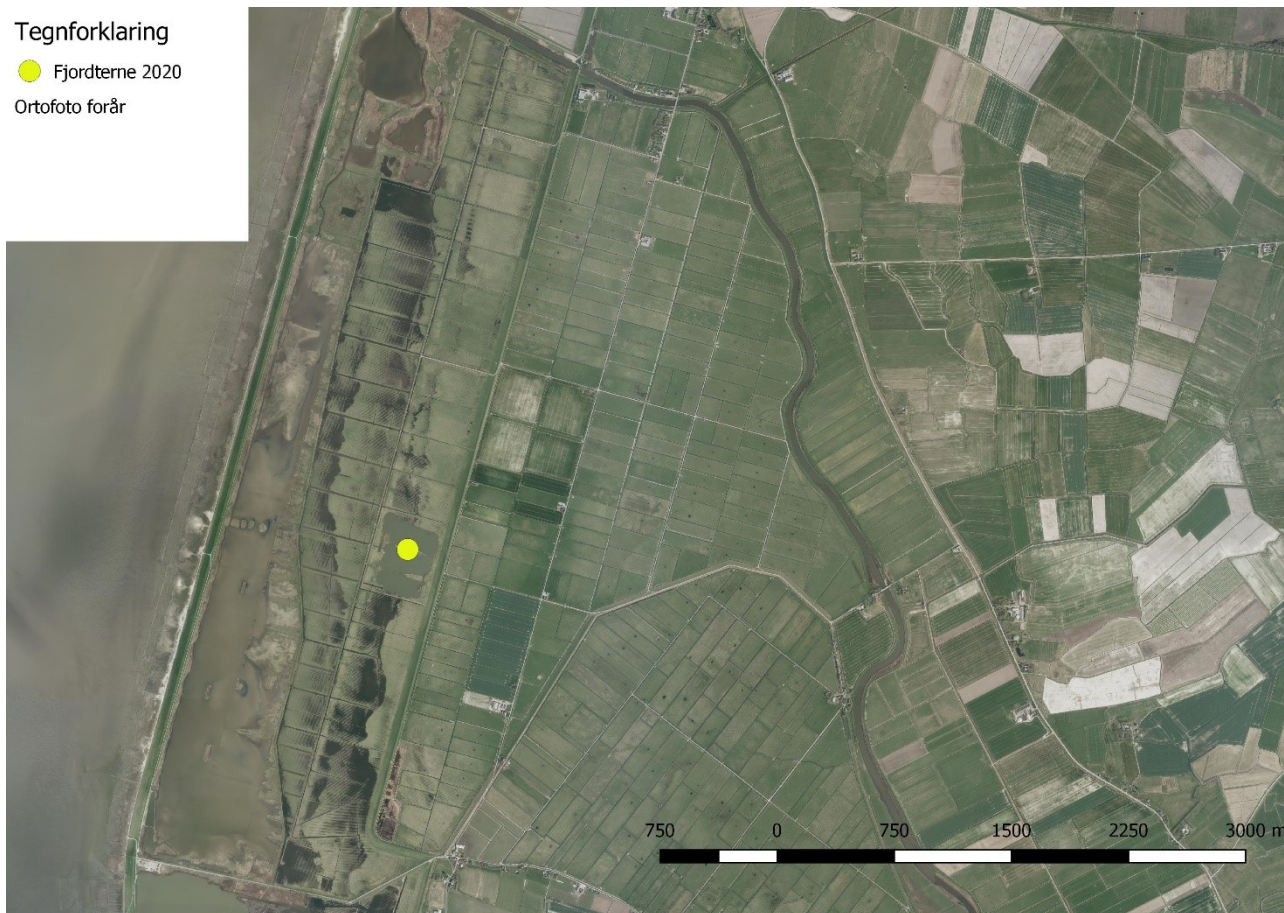

Fig. 24. Ynglende Fjordterne 2020.

Gul Vipstjert *Motacilla flava flava*

Op til 61 ungevarslende (Fig. 25).

På de tre enggennemgange registreredes henholdsvis 29 ungevarslende den 21. maj, 61 ungevarslende den 11-12. juni samt 59 ungevarslende den 25. juni.

I ungeperioden er parrene lettest at registrere og tallet fra den 11-12. juni er givetvis et godt mål for områdets ynglebestand.

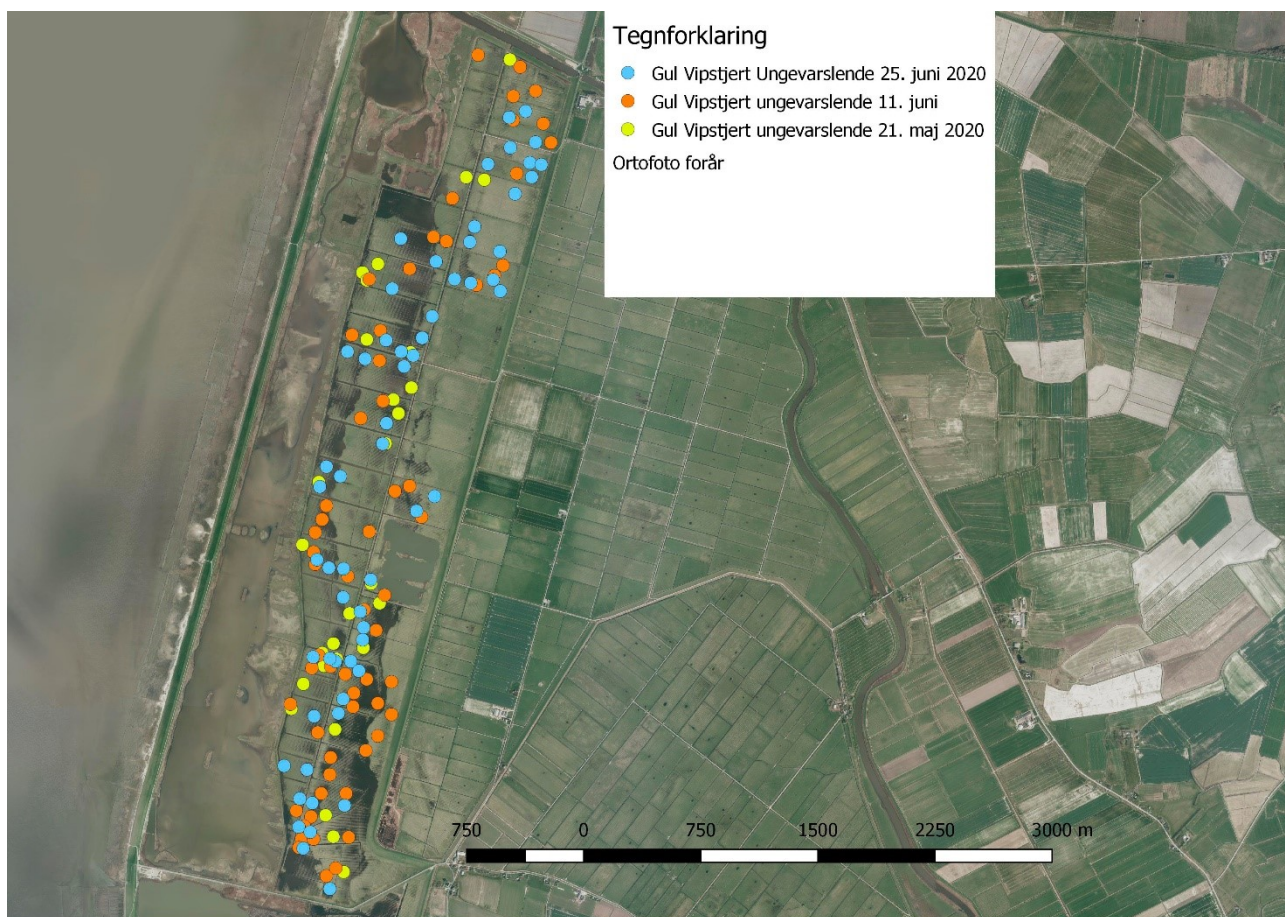

Fig. 25. Gul vipstjert, fordeling af ungevarslende fugle i maj og juni.

Tak

Naturstyrelsen v. Martin Brink og Giuke Dahl Kretschmer takkes for opgaven, godt samarbejde samt for gode råd, praktisk hjælp og relevante oplysninger.